

NOBLE
EDUCATION
PUBLISHER

PUBLIC
KNOWLEDGE
PROJECT

OPEN
JOURNAL
SYSTEMS

Buddho Journal

<https://so13.tci-thaijo.org/index.php/Buddho>

ISSN: 3057-1200 (ONLINE)

Charles Darwin: Evolution and Buddhist Philosophy

ชาร์ลส์ ดาร์วิน: วิวัฒนาการและปรัชญาพุทธ

Author & Corresponding Author*

1. Phra Vittawat Boonram*
2. Phra Thanakrit Koolada
3. Phra Kittiphat Chaidee

1. พระวิธวัฒน์ บุญราม* 2. พระธนกฤต กูลดา 3. พระกิตติพัทธ์ ชัยดี

Affiliation:

1. Religion and Philosophy, Mahamakut Buddhist University, Thailand.

ศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Email: vittawat.boo@student.mbu.ac.th

2. Religion and Philosophy, Mahamakut Buddhist University, Thailand 2.

ศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Email: thanakit.koo@student.mbu.ac.th

3. Religion and Philosophy, Mahamakut Buddhist University, Thailand.

ศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Email: kittiphat.chai@student.mbu.ac.th

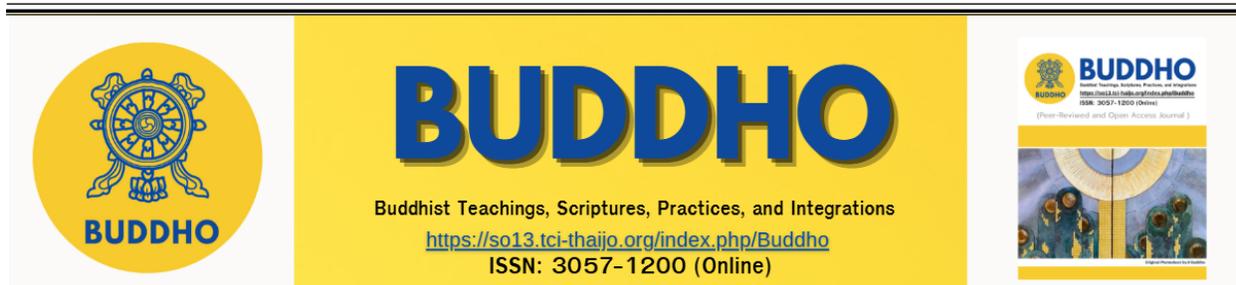
Article history:

Received: 07/10/2024, Revised: 15/11/2024,

Accepted: 25/12/2024, Available online: 01/01/2025

How to Cite:

Koolada, T. et al. (2025). Charles Darwin: Evolution and Buddhist Philosophy. *Buddho Journal*, 4(1), 50-61.

Academic Review Articles

Charles Darwin: Evolution and Buddhist Philosophy

Phra Vittawat Boonram^{1*} Phra Thanakrit Koolada² & Phra Kittiphath Chaidee³

ชาร์ลส์ ดาร์วิน: วิวัฒนาการและปรัชญาพุทธ

พระวิธวัฒน์ บุญราม^{2*}, พระธนกฤต กุลดา¹ & พระกิตติพัทธ์ ชัยดี³

Abstract

This article explores Charles Darwin's theory of evolution, emphasizing natural selection, variation within species, and adaptation within a scientific framework. It further juxtaposes these concepts with key principles in Buddhist philosophy, such as Dependent Origination and the Agganna Sutta. The findings demonstrate profound connections between biological theories and philosophical insights, highlighting the development of life from both physical and spiritual perspectives. This integration not only enriches a holistic understanding but also fosters constructive dialogue between distinct disciplines, bridging the gap between science and spirituality.

Keywords: Charles Darwin, Evolution, Dependent Origination, Agganna Sutta, Natural Selection

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งวิเคราะห์แนวคิดวิวัฒนาการของชาร์ลส์ ดาร์วิน โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการคัดเลือกโดยธรรมชาติ (Natural Selection) ความแปรผันภายในสปีชีส์ (Variation within Species) และการปรับตัว (Adaptation) ในบริบทวิทยาศาสตร์ พร้อมทั้งเปรียบเทียบกับหลักธรรมในปรัชญาพุทธศาสนา เช่น ปฏิจจสมุปบาท (Dependent Origination) และอัครัญญสูตร (Agganna Sutta) การวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงที่ลึกซึ้งระหว่างทฤษฎีทางชีววิทยากับแนวคิดปรัชญาในเชิงจิตวิญญาณ ซึ่งช่วยให้เข้าใจพัฒนาการของชีวิตทั้งในแง่กายภาพและมิติของจิตใจ การบูรณาการดังกล่าวไม่เพียงเสริมสร้างความเข้าใจที่ครอบคลุม แต่ยังเปิดโอกาสให้เกิดการสนทนาเชิงสร้างสรรค์ระหว่างศาสตร์ที่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: ชาร์ลส์ ดาร์วิน, วิวัฒนาการ, ปฏิจักษ์สมุบบาท, อัคคัญญสูตร, การคัดเลือกโดยธรรมชาติ

บทนำ

ชาลส์ โรเบิร์ต ดาร์วิน (Charles Robert Darwin) เป็นนักวิทยาศาสตร์ชาวอังกฤษผู้มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงความเข้าใจเกี่ยวกับการกำเนิดของชีวิต เขาได้พัฒนาทฤษฎีวิวัฒนาการที่มีการคัดเลือกโดยธรรมชาติ ซึ่งกลายเป็นพื้นฐานของการศึกษาเกี่ยวกับวิวัฒนาการในปัจจุบัน ทฤษฎีของเขาถูกตีพิมพ์ในปี 1859 ในหนังสือชื่อกำเนิดสปีชีส์ (On the Origin of Species) ที่เป็นผลงานเด่นที่สุดของเขา ซึ่งมีการท้าทายและปฏิเสธความเชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งมีชีวิต (Coyne & Jerry A., 2009) ในช่วงคริสต์ทศวรรษ 1870 ชุมชนวิทยาศาสตร์และประชาชนส่วนใหญ่เริ่มยอมรับทฤษฎีวิวัฒนาการของดาร์วินว่าเป็นความจริง แม้ว่าจะยังมีทฤษฎีและคำอธิบายทางเลือกอื่น ๆ ที่เป็นไปได้ และทฤษฎีนี้ยังไม่ได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการเป็นเอกฉันท์ว่าเป็นกลไกหลักของวิวัฒนาการจนกระทั่งในช่วงคริสต์ทศวรรษ 1930-1950 ซึ่งแนวคิดการสังเคราะห์วิวัฒนาการยุคใหม่ (modern evolutionary synthesis) ได้ถูกพัฒนาขึ้นการค้นพบของดาร์วินจึงถือเป็นการรวบรวมทางทฤษฎีในด้านชีววิทยาที่สามารถอธิบายถึงความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตได้อย่างลึกซึ้ง (John van Wyhe, 2002)

ในปลายปี 1831 ชาร์ลส์ ดาร์วิน (Charles Darwin) เริ่มเดินทางไปกับเรือหลวงบีเกิล (H.M.S. Beagle) โดยในขณะนั้นเขายังเป็นนักธรรมชาติวิทยาสมัครเล่นที่ขาดความมั่นใจในตัวเอง แต่เมื่อเขากลับสู่ประเทศอังกฤษในปลายปี 1836 ดาร์วินได้กลายเป็นนักธรรมชาติวิทยาชั้นนำที่มีประสบการณ์สูงและมั่นใจในตัวเองมากขึ้น เขาได้รับการยกย่องเป็นนักคิดและนักวิเคราะห์ข้อมูลที่สามารถเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ ที่พบเจอได้อย่างมีระเบียบ พร้อมทั้งจินตนาการถึงการเปลี่ยนแปลงของสิ่งมีชีวิตในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน

การเดินทางรอบโลกของเรือหลวงบีเกิลมีวัตถุประสงค์หลักในการสำรวจน่านน้ำและทำแผนที่ตามชายฝั่งทะเลและหมู่เกาะต่าง ๆ ในอเมริกาใต้และแอฟริกา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อผลประโยชน์ของอังกฤษ โดยมีการคาดการณ์ว่าจะใช้เวลาเดินทางประมาณ 2 ปี แต่ในความเป็นจริงการเดินทางนี้กินเวลาถึงเกือบ 5 ปี ดาร์วิน ในฐานะนักธรรมชาติวิทยาใช้เวลาส่วนใหญ่ในการสำรวจสิ่งมีชีวิตและธรณีวิทยาบนผืนแผ่นดิน ซึ่งกินเวลาราว 2 ใน 3 ของการเดินทางทั้งหมด ขณะที่เวลาอีก 1 ใน 3 ใช้ไปกับการอยู่บนเรือ (วิสุทธิ์ ไบไม้ และ รังสิมา ตันทเลขา, 2008)

ดาร์วินสามารถเก็บตัวอย่างพืชและสัตว์ได้มากกว่า 1,500 ชนิด รวมถึงฟอสซิลและแร่หินที่ไม่เคยพบเห็นในอังกฤษมากมาย การเดินทางของดาร์วินไม่ใช่การผจญภัยที่สะดวกสบาย เนื่องจากเขามีอาการเมาเรือบ่อย ๆ เมื่อต้องเผชิญกับคลื่นลมแรง แต่เขาก็สามารถปรับตัวได้ดีด้วยการหันมาสังเกตสัตว์และพืชที่พบระหว่างการเดินทาง เช่น ผงปลา นก หรือเต่าที่คลานอยู่บนเกาะ ซึ่งช่วยให้เขาผ่อนคลายทั้งกายและใจ นอกจากนี้ ดาร์วิน

ยังสามารถใช้ชีวิตอยู่บนเกาะหรือแผ่นดินใหญ่เป็นเวลาหลายอาทิตย์เพื่อสำรวจและเก็บตัวอย่างต่าง ๆ ขณะที่เรือหลวงปีเกิ้ลยังคงดำเนินการสำรวจความลึกของน่านน้ำและทำแผนที่บริเวณโดยรอบ

ดาร์วินได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต โดยอธิบายว่าสิ่งมีชีวิตในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงและพัฒนาจากสิ่งมีชีวิตรุ่นก่อนหน้า ผ่านกระบวนการที่เรียกว่า "การสืบทอดลักษณะที่มีการปรับเปลี่ยน" (Descent with Modification) แนวคิดนี้ได้รับการสนับสนุนจากหลักฐานที่ชี้ให้เห็นว่าสิ่งมีชีวิตสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้ผ่านการคัดเลือกตามธรรมชาติ (Natural Selection) ในกระบวนการคัดเลือกนี้ สิ่งมีชีวิตที่สามารถปรับตัวได้ดีและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมจะมีโอกาสอยู่รอดและส่งต่อคุณลักษณะเหล่านั้นไปยังรุ่นถัดไป ขณะที่ลักษณะที่ไม่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิตจะลดลงหรือสูญหายไป เมื่อเวลาผ่านไป ลักษณะใหม่ๆ ที่เหมาะสมยิ่งขึ้นจะสะสมในประชากร จนนำไปสู่การเกิดสิ่งมีชีวิตสายพันธุ์ใหม่ในที่สุด ดาร์วินยังเสนอว่ามนุษย์มีวิวัฒนาการมาจากสิ่งมีชีวิตชั้นสูง และย้อนกลับไปถึงสิ่งมีชีวิตชั้นต่ำที่มีการพัฒนาต่อเนื่องกันตั้งแต่ปฐมเซลล์ ซึ่งสนับสนุนแนวคิดที่ว่ามนุษย์คือผลผลิตของกระบวนการวิวัฒนาการทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นจากสสาร โดยร่างกายมนุษย์นั้นประกอบด้วยเซลล์จำนวนนับล้านที่ทำงานร่วมกันอย่างซับซ้อน และเป็นระบบ (นิรันดร์ แสงพลสิทธิ์, 2023)

วิวัฒนาการ การกำเนิด

ชาร์ลส์ ดาร์วิน ได้ให้ความหมายของคำว่า “วิวัฒนาการ” หมายถึงการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างไปจากรูปแบบเดิมของลักษณะทางกายภาพของสรรพชีวิตไปตามกาลเวลา (งามพิศ สัตย์สงวน, 2533) การศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับทฤษฎีของชาร์ลส์ ดาร์วิน คือ ทฤษฎีวิวัฒนาการของมนุษย์ ซึ่งมีมานานตั้งแต่สมัยหลายพันปีที่ผ่านมา โดยมีนักปรัชญาชาวกรีกโบราณ เช่น อแนกซิแมนเดอร์ (500 – 400 ก่อนคริสตกาล) กล่าวว่า มนุษย์ในช่วงแรกนั้นมีชีวิตอยู่ในน้ำเหมือนกับปลา และมีการเปลี่ยนแปลงจากสภาพเกิดมาเป็นผิวหนัง จึงทำให้การดำรงชีวิตของมนุษย์นั้นอยู่บนบกได้อย่างในปัจจุบัน อาริสโตเติล (383 – 322 ก่อนคริสตกาล) นักปรัชญาที่มีชื่อเสียงแห่งยุคกรีกรุ่งเรืองได้มีการให้แนวคิดไว้ว่า “สิ่งมีชีวิตนั้นเกิดขึ้นจากดิน และเชื่อว่าสิ่งมีชีวิตแบบต่าง ๆ นั้นถูกกำหนดมาให้มีความเหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมที่อาศัยอยู่ และยอมรับว่ามีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงลักษณะที่ง่าย ๆ และสมบูรณ์น้อยมายังลักษณะที่สลับซับซ้อน และสมบูรณ์มากกว่า นับว่าเป็นแนวคิดที่ยอมรับว่ามีวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิตจากดั้งเดิมแต่ละรูปแบบที่สามารถเปลี่ยนแปลงเป็นรูปแบบใหม่ได้” ไม่มีหลักฐานที่ชัดเจนว่า ชาร์ลส์ ดาร์วิน มีความเชื่อในองค์ประกอบใด ๆ ของตำนานทางศาสนา แต่อย่างไรก็ตาม ความเกี่ยวข้องของความเชื่อทางไสยศาสตร์ (หรือการไม่มีความเชื่อดังกล่าว) กับประชากรส่วนใหญ่ในประเทศประชาธิปไตยที่พัฒนาแล้ว ซึ่งมีลักษณะเด่นคือการศึกษาในระดับสูง เสรีภาพ สันติภาพ และการไม่ยึดโยงกับศาสนา ยังคงเป็นประเด็นที่น่าสนใจ ทั้งนี้ ความหมกมุ่นของกลุ่มผู้ศรัทธาทางศาสนาที่มีต่อบุคคลผู้เป็นนักชีววิทยาสมัครเล่นที่

มีความสามารถและเสียชีวิตไปแล้วว่าสองศตวรรษ ยังคงเป็นเรื่องที่ต้องการการวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งในเชิงวิชาการ ในส่วนของวรรณกรรมทางพุทธศาสนาได้ให้เนื้อหาการกำเนิดของโลก และการกำเนิดของมนุษย์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้กล่าวถึงการกำเนิดของมนุษย์ ในพระสูตรตันตปิฎก เล่มที่ 3 ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค อัครัญญสูตร ว่าด้วยต้นกำเนิดของโลก การเกิดขึ้นของโลก จักรวาล และการกำเนิดสรรพสิ่งต่าง ๆ นั้นได้มีการบันทึกไว้ในอัครัญญสูตร ที่สามารถแยกศัพท์ได้เป็นคำว่า “อคฺค” แปลว่า ปลาย สูงสุด ก่อน ส่วนคำว่า “ญฺา” แปลว่า ความรู้ ด้วยเหตุผลนี้จึงหมายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นลำดับแรกที่ควรรู้ (กันยารัตน์ จันทะบงค์ และคณะ, 2021) จากการศึกษาบทความวิจัยของกันยารัตน์ และคณะ ได้กล่าวถึงการพัฒนาการของมนุษย์และโลกตามหลักพระพุทธศาสนา โดยอ้างอิงคำสอนของพระพุทธเจ้าในพระไตรปิฎก (ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค) ซึ่งกล่าวถึงการเกิดและวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิตและสังคมมนุษย์ตามเหตุและปัจจัยในช่วงเวลาต่าง ๆ ดังนี้

ช่วงที่โลกเสื่อม

- 1) เหล่าสัตว์ส่วนมากไปเกิดในพรหมโลกชั้นอาภัสสระ ซึ่งเป็นสภาวะที่มีความเป็นทิพย์ นึกคิดอะไรก็สำเร็จได้ตามปรารถนา มีปติเป็นอาหาร และมีรัศมีชานออกจากร่างกาย
- 2) สัตว์เหล่านี้ดำรงอยู่ในสภาพนั้นเป็นเวลานาน

ช่วงที่โลกเจริญขึ้น

- 1) สัตว์ในพรหมโลกชั้นอาภัสสระจุติลงมายังโลก มีลักษณะและคุณสมบัติคล้ายเดิม เช่น มีปติเป็นอาหาร และมีรัศมีชานออกจากร่างกาย

การเปลี่ยนแปลงของสัตว์และโลก

- 1) เมื่อสัตว์เริ่มบริโภคจันดิน (ซึ่งเป็นอาหารชนิดแรกที่ปรากฏบนโลก) รัศมีที่ชานออกจากร่างกายก็เริ่มหายไป
- 2) เมื่อรัศมีหายไป ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ และดวงดาวปรากฏขึ้น ส่งผลให้กลางวัน กลางคืน ฤดูกาล และปีปรากฏขึ้น

พัฒนาการของร่างกายและจิตใจของสัตว์

- 1) การบริโภคจันดินเป็นเวลานานทำให้ร่างกายของสัตว์หยาบขึ้น และผิวพรรณแตกต่างกัน
- 2) สัตว์บางพวกที่มีผิวพรรณงามเริ่มดูหมิ่นสัตว์ที่มีผิวพรรณทราม ก่อให้เกิดมานะและความถือตัว
- 3) ผลจากความดูหมิ่นและมานะทำให้จันดินหายไป

พฤติกรรมและค่านิยมที่เกิดขึ้น

- 1) เมื่ออาหารที่มีรสดีหายไป สัตว์จึงเริ่มแสวงหาอาหารใหม่และโหยหารสชาติที่เคยมี
- 2) พฤติกรรมนี้ยังสะท้อนในมนุษย์ปัจจุบันที่แสดงความพึงพอใจต่อรสชาติอาหาร โดยกล่าวว่า "รสเอ๋ย รสเอ๋ย"

ข้อสังเกตเกี่ยวกับความเชื่อทางพราหมณ์

1) พราหมณ์ในสมัยนั้นยังคงยึดมั่นในความเชื่อโบราณเกี่ยวกับต้นกำเนิดของโลก แต่ไม่เข้าใจเนื้อหาที่แท้จริง

แนวคิดที่สำคัญ

เมื่อครบ 150 ปีที่ชาร์ลส์ ดาร์วินได้เขียนและตีพิมพ์หนังสือ การกำเนิดของชนิดพันธุ์โดยกระบวนการคัดสรรโดยธรรมชาติ (On the Origin of Species by Means of Natural Selection) เขาได้รวบรวมข้อมูลและหลักฐานจากการเดินทางไปกับเรือหลวงบีเกิ้ล ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่สำคัญในการตั้งคำถามและค้นหาคำตอบเกี่ยวกับความแปรผันของสิ่งมีชีวิต ดาร์วินสงสัยว่า ทำไมสิ่งมีชีวิตชนิดเดียวกันในสถานที่ต่างกันจึงมีลักษณะที่แตกต่างกัน? อะไรคือสาเหตุที่ทำให้ลูกหลานมีความแตกต่างจากพ่อแม่? หรืออะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้สิ่งมีชีวิตที่อยู่ในสภาพแวดล้อมเดียวกันมีความแตกต่างในการแข่งขันเพื่อการอยู่รอด คำถามเหล่านี้ทำให้ดาร์วินเริ่มคิดถึงกระบวนการที่ทำให้สิ่งมีชีวิตสามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และค้นพบกลไกสำคัญที่เรียกว่าการคัดเลือกโดยธรรมชาติ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของทฤษฎีวิวัฒนาการ จากการป้อนคำสั่งตั้งคำถามถึงแนวคิดที่สำคัญของ ชาร์ลส์ ดาร์วิน ด้วยปัญญาประดิษฐ์นั้นมีความน่าสนใจเป็นอย่างมาก โดยมีการแบ่งเป็นหัวข้อย่อยทั้งหมด 5 ข้อ ดังนี้

1. ทฤษฎีการคัดเลือกโดยธรรมชาติ (Natural Selection) ดาร์วินเสนอว่าการเปลี่ยนแปลงของสิ่งมีชีวิตเกิดขึ้นผ่านกระบวนการที่ธรรมชาติคัดเลือกสิ่งมีชีวิตที่มีลักษณะเหมาะสมต่อสภาพแวดล้อมให้สามารถอยู่รอดและสืบพันธุ์ได้มากกว่า ลักษณะเหล่านี้จะถูกถ่ายทอดไปยังรุ่นถัดไป ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสปีชีส์ตามกาลเวลา

2. ความแปรผันภายในสปีชีส์ (Variation within Species) ดาร์วินสังเกตว่ามีความแตกต่างระหว่างสิ่งมีชีวิตภายในสปีชีส์เดียวกัน ซึ่งความแปรผันนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การคัดเลือกโดยธรรมชาติเกิดขึ้นได้

3. บรรพบุรุษร่วม (Common Descent) ดาร์วินเชื่อว่าสิ่งมีชีวิตทั้งหมดมีบรรพบุรุษร่วมกัน และการแตกต่างของสปีชีส์เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทีละน้อยผ่านกาลเวลา

4. การปรับตัว (Adaptation) สิ่งมีชีวิตมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของตนเอง ซึ่งเป็นผลมาจากการคัดเลือกโดยธรรมชาติ ลักษณะที่ช่วยให้สิ่งมีชีวิตอยู่รอดจะถูกส่งต่อไปยังรุ่นถัดไป

5. การคัดเลือกทางเพศ (Sexual Selection) ดาร์วินอธิบายว่าลักษณะบางอย่างที่ไม่ได้มีประโยชน์ต่อการอยู่รอดโดยตรง แต่มีผลต่อความสำเร็จในการสืบพันธุ์ เช่น สีขนสดใสหรือการแสดงพฤติกรรมที่ดึงดูดเพศตรงข้าม

จากการศึกษาเพิ่มเติมจากการป้อนคำสั่งด้วยปัญญาประดิษฐ์พบว่าแนวคิดเหล่านี้มีการนำเสนอในผลงานสำคัญของดาร์วิน เช่น “On the Origin of Species” (1859) และ “The Descent of Man” (1871) ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากต่อวงการวิทยาศาสตร์และความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตบนโลก

ในทางวิทยาศาสตร์แนวคิดของ ดาร์วิน มีอิทธิพลเป็นอย่างมาก และส่งผลให้มีการทดลอง และตั้งสมมุติฐานเรื่องการวิวัฒนาการของสรรพชีวิตอย่างมากมาย ทฤษฎีวิวัฒนาการโดยการคัดเลือกตามธรรมชาติ (Natural Selection) ของชาร์ลส์ ดาร์วิน มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายการเปลี่ยนแปลงและความหลากหลายทางชีววิทยาที่เกิดขึ้นในสิ่งมีชีวิตตามธรรมชาติ ไม่ใช่เพื่ออธิบายพฤติกรรมหรือโครงสร้างของสังคมมนุษย์โดยตรง เนื่องจากมนุษย์มีระบบกฎเกณฑ์ วัฒนธรรม และโครงสร้างทางสังคมที่ถูกสร้างขึ้นโดยปัจจัยทางปัญญาและความเชื่อเฉพาะของมนุษย์ แนวคิดการนำทฤษฎีของดาร์วินไปปรับใช้ในบริบททางสังคม เช่น การใช้เหตุผลเพื่อสนับสนุนความเหลื่อมล้ำ หรือการสร้างข้ออ้างในการกดขี่คนกลุ่มหนึ่ง ถือเป็นความคลาดเคลื่อนทางความเข้าใจ และถูกใช้อย่างผิดวัตถุประสงค์ ตัวอย่างเช่น การบิดเบือนแนวคิดนี้ในกรณีของนาซีเยอรมัน ที่นำไปสู่การทำลายล้างชาติพันธุ์ต่าง ๆ เป็นการนำทฤษฎีวิวัฒนาการมาใช้ในทางที่ผิดอย่างชัดเจน ในเชิงธรรมชาติ ทฤษฎีการคัดเลือกตามธรรมชาติของดาร์วินไม่ได้ระบุว่า "ผู้ที่แข็งแกร่งที่สุดจะอยู่รอด" แต่กลับอธิบายว่าผู้ที่มีลักษณะที่เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมที่สุดต่างหากที่จะสามารถสืบทอดเผ่าพันธุ์ได้ ยกตัวอย่างที่ชัดเจนคือกรณีนกชนิดหนึ่งที่กินเมล็ดพืช ในประชากรของนกกลุ่มนี้ แต่ละตัวมีลักษณะเฉพาะแตกต่างกัน เช่น นกบางตัวมีจะงอยปากหนา ในขณะที่บางตัวมีจะงอยปากบาง

เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในสิ่งแวดล้อม เช่น เมล็ดพืชที่เป็นอาหารหลักเริ่มมีเปลือกแข็งขึ้น นกที่มีจะงอยปากหนาจึงสามารถปรับตัวและหากินได้ดีกว่า ทำให้มีโอกาสรอดชีวิตและสืบพันธุ์มากกว่า หลังจากผ่านช่วงเวลาหลายชั่วอายุ สิ่งมีชีวิตที่มีลักษณะได้เปรียบ เช่น จะงอยปากหนา จะเพิ่มจำนวนขึ้นในประชากร ขณะที่ลักษณะที่ไม่เหมาะสมจะค่อยๆ ลดลง กระบวนการนี้ไม่ได้หมายถึงการแข่งขันโดยตรงระหว่างนกจะงอยปากบางและจะงอยปากหนาในช่วงเวลาหนึ่ง แต่เป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในประชากรเดียวกัน เมื่อเวลาผ่านไปยาวนาน ลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ และถูกสืบทอดมาอาจนำไปสู่การพัฒนาสายพันธุ์ใหม่ที่แตกต่างจากบรรพบุรุษดั้งเดิม แนวคิดดังกล่าวช่วยให้เราเข้าใจว่าการวิวัฒนาการไม่ได้เกิดจากการ "เอาชนะ" หรือ "กำจัด" สิ่งมีชีวิตอื่นในลักษณะของการแข่งขันอย่างที่มีมักเข้าใจกัน แต่เกิดจากการปรับตัวให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง

ในกระบวนการวิวัฒนาการ สิ่งที่ "ได้เปรียบ" ไม่ได้หมายความว่า จะดีกว่าหรือแข็งแกร่งกว่าตลอดไป ตัวอย่างเช่น นกที่มีปากหนาอาจมีข้อได้เปรียบในช่วงเวลาที่เมล็ดพืชมีเปลือกแข็ง แต่หากสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลง เช่น เมล็ดพืชกลับมามีเปลือกบาง นกปากบางก็อาจกลายเป็นผู้ได้เปรียบและวิวัฒนาการกลับไปเป็นลักษณะที่เหมาะสมกับสถานการณ์ใหม่ ในบางกรณี การปรับตัวที่สำคัญอาจไม่ได้อยู่ที่ความแข็งแรงทางกายภาพ แต่เป็นพฤติกรรม เช่น การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งอาจทำให้กลุ่มสิ่งมีชีวิตมีโอกาสรอดมากขึ้นในสภาพแวดล้อมที่ท้าทาย

ตัวอย่างหนึ่งที่ใช้ให้เห็นถึงความไม่แน่นอนของการคัดเลือกตามธรรมชาติ คือการสูญพันธุ์ของไดโนเสาร์ แม้พวกมันจะมีขนาดใหญ่ แข็งแรง และเป็นผู้ครองโลกในยุคนั้น แต่เมื่อโลกเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมอย่างรุนแรงจากการชนของอุกกาบาต ไดโนเสาร์ไม่สามารถปรับตัวได้และสูญพันธุ์ไป ขณะที่สัตว์ฟันแทะขนาดเล็กซึ่งสามารถเอาตัวรอดในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้ กลับกลายเป็นบรรพบุรุษของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม รวมถึงมนุษย์ในปัจจุบัน ดังนั้น กระบวนการคัดเลือกตามธรรมชาติไม่ได้มีเจตจำนงหรือทิศทางตายตัว แต่มันคือผลลัพธ์จากการตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมในแต่ละยุคสมัยที่ส่งผลให้สิ่งมีชีวิตต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอด

ในทางพุทธศาสนาในพระพุทธานุสสา การอธิบายการเกิดของมนุษย์ตั้งอยู่บนหลักธรรมที่สำคัญหลายประการ โดยเฉพาะ ปฏิจจสมุปบาท (Dependent Origination) ซึ่งสะท้อนถึงความเชื่อมโยงระหว่างเหตุและปัจจัยที่นำไปสู่การเกิดของชีวิต หลักธรรมนี้เน้นย้ำว่า ทุกสิ่งในจักรวาลเกิดขึ้นจากเงื่อนไขและเหตุปัจจัย หากเงื่อนไขหนึ่งเกิดขึ้น สิ่งอื่นที่สัมพันธ์กันก็จะเกิดขึ้นตามมา ปฏิจจสมุปบาท หรือ อิทัปปัจจยตา (ความสัมพันธ์เชิงเหตุปัจจัย) อธิบายว่าการเกิดของมนุษย์เป็นผลจากการสังสมของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกัน เช่น กรรม (การกระทำที่ส่งผล), วิญญาน (ความรู้สึกรู้จักหรือจิต), และ อวิชชา (ความไม่รู้ในอริยสัจ) เหล่านี้ทำให้วงจรแห่งการเกิดยังคงดำเนินต่อไป ในส่วนของ อคัมมยสูตร พระพุทธเจ้าทรงแสดงถึงกระบวนการกำเนิดของโลกและมนุษย์ โดยอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงของจักรวาลและการพัฒนาของสิ่งมีชีวิตผ่านกระบวนการที่เป็นธรรมชาติ แนวคิดดังกล่าวสะท้อนถึงความคล้ายคลึงกับแนวคิดเรื่องวิวัฒนาการในมิติที่พัฒนาสิ่งมีชีวิตตามลำดับขั้นตอน และสำหรับ สังสารวัฏ (Samsara) หรือวงจรแห่งการเวียนว่ายตายเกิด พระพุทธศาสนาชี้ให้เห็นว่า トラบโดที่ยังมี อวิชชา (ความไม่รู้) และ ตัณหา (ความยึดมั่น) อยู่ การเกิดใหม่ย่อมเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง การหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดจะเกิดขึ้นเมื่อปัจจัยเหล่านี้ถูกดับลง ซึ่งเป็นจุดหมายสูงสุดของการปฏิบัติธรรมในพระพุทธานุสสา (พระอัครเดช โชติญาโณ สารแสง, 2017)

กฎปฏิจจสมุปบาท คือ กฎแห่งเหตุผลที่ว่า ถ้าสิ่งนี้มี สิ่งนั้นก็มิ ถ้าสิ่งนี้ดับ สิ่งนั้นก็ดับ การที่สิ่งทั้งหลายอาศัยกันจึงเกิดมีขึ้น เช่น ทุกข์เกิดขึ้นเพราะมีปัจจัย 12 เรื่องเกิดขึ้นสืบ ๆ เนื่องกันมาตามลำดับดังนี้ คือ

เพราะ อวิชชาเป็นปัจจัย สังขารทั้งหลายจึงมี

เพราะ สังขารเป็นปัจจัย วิญญานจึงมี

เพราะ วิญญานเป็นปัจจัย นามรูปจึงมี

เพราะ นามรูปเป็นปัจจัย สฬายตนะ หรือ อายตนะ จึงมี

เพราะ สฬายตนะ หรือ อายตนะ เป็นปัจจัย ผัสสะจึงมี

เพราะ ผัสสะเป็นปัจจัย เวทนาจึงมี

เพราะ เวทนาเป็นปัจจัย ตัณหาจึงมี

เพราะ ตัณหาเป็นปัจจัย อุปาทานจึงมี

เพราะ อุปาทานเป็นปัจจัย ภพจึงมี

เพราะ ภพเป็นปัจจัยชาติจึงมี

เพราะ ชาติเป็นปัจจัย ชรามรณะจึงมี

ความโศก ความคร่ำครวญ ทุกข์ โทมนัส และความคับแค้นใจ ก็มีพร้อม ความเกิดขึ้นแห่งกองทุกข์ทั้งปวงนี้ จึงมี องค์ประกอบทั้ง 12 ประเภทนี้ พระพุทธเจ้าเรียกว่าองค์ประกอบแห่งชีวิต ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน ทำนองปฏิกิริยาลูกโซ่ เป็นเหตุปัจจัยต่อกัน โยงใยเป็นวงเวียนไม่มีต้นไม่มีปลาย ไม่มีที่สิ้นสุด

แนวคิดเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงการมองชีวิตมนุษย์ในลักษณะที่ครอบคลุมทั้งมิติทางกายภาพและจิตวิญญาณ โดยเชื่อมโยงสาเหตุและผลลัพธ์ในรูปแบบของวงจรที่ต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน

สรุป

บทความนี้ได้ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดวิวัฒนาการของชาร์ลส์ ดาร์วิน ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของวิทยาศาสตร์ชีววิทยาสสมัยใหม่ โดยเฉพาะกระบวนการคัดเลือกโดยธรรมชาติ (Natural Selection) ความแปรผันภายในสปีชีส์ (Variation within Species) และการปรับตัว (Adaptation) พร้อมทั้งเปรียบเทียบกับปรัชญาพุทธศาสนา เช่น หลักปัจจุสมุปบาท (Dependent Origination) และคำสอนในอัครัญญสูตร (Agganna Sutta) ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าทฤษฎีของดาร์วินและปรัชญาพุทธศาสนามีจุดร่วมในเชิงกระบวนการ โดยเฉพาะการมองชีวิตในฐานะระบบที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องตามเหตุและปัจจัย อย่างไรก็ตาม ทั้งสองแนวคิดแตกต่างกันในมิติของจุดมุ่งหมาย ดาร์วินเน้นการอธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงของสิ่งมีชีวิต ในขณะที่พุทธปรัชญามุ่งชี้แจงการเข้าใจจิตวิญญาณและการหลุดพ้นจากวงจรทุกข์

ข้อเสนอแนะ

การเปรียบเทียบเชิงลึกระหว่างแนวคิดของชาร์ลส์ ดาร์วินและพุทธปรัชญา แม้ทั้งสองศาสตร์จะดูแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงในเชิงแนวทาง (วิทยาศาสตร์ vs. จิตวิญญาณ) แต่กลับมีจุดร่วมในกระบวนการที่อาศัย "เหตุและปัจจัย" ในการอธิบายการเปลี่ยนแปลง เช่น การคัดเลือกโดยธรรมชาติในแนวคิดของดาร์วิน และหลักปัจจุสมุปบาทในพุทธปรัชญา การขยายความเข้าใจเกี่ยวกับวิวัฒนาการของชีวิต แนวคิดของดาร์วินช่วยให้เราเข้าใจวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิตในเชิงวิทยาศาสตร์ ขณะที่พุทธปรัชญาให้มุมมองทางจิตวิญญาณเกี่ยวกับการเกิด การเปลี่ยนแปลง และการหลุดพ้น การบูรณาการทั้งสองมุมมองนี้สามารถช่วยขยายกรอบความคิดเกี่ยวกับชีวิตในเชิงองค์รวมได้อย่างมีคุณค่า ความสำคัญของการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ บทความนี้ชี้ให้เห็นถึงศักยภาพในการรวม

แนวคิดจากศาสตร์ที่ต่างกัน เช่น วิทยาศาสตร์และปรัชญา เพื่อสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งและหลากหลายขึ้น ทั้งในเชิงความรู้และในมิติการประยุกต์ใช้ในชีวิต

องค์ความรู้จากการศึกษา (Body of Knowledge)

บทความนี้ได้ศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดวิวัฒนาการของชาร์ลส์ ดาร์วิน (Charles Darwin) ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของวิทยาศาสตร์ชีววิทยาสสมัยใหม่ โดยเฉพาะในเรื่องของกระบวนการคัดเลือกโดยธรรมชาติ (Natural Selection) ความแปรผันภายในสปีชีส์ (Variation within Species) และการปรับตัว (Adaptation) ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ได้แสดงถึงการปรับตัวของสิ่งมีชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและการคัดเลือกตามคุณสมบัติที่เหมาะสมที่สุด การเปรียบเทียบทฤษฎีของดาร์วินกับหลักปรัชญาพุทธศาสนา เช่น หลักปัจจุสมุปบาท (Dependent Origination) และคำสอนในอัครคัมภีร์สูตร (Agganna Sutta) ชี้ให้เห็นว่าทั้งสองแนวคิดมีจุดร่วมในเชิงกระบวนการ โดยเฉพาะการมองชีวิตในฐานะที่เป็นระบบที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องตามเหตุและปัจจัย ความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นด้วยกันตามเหตุผลทางธรรมชาติในทฤษฎีของดาร์วิน มีความคล้ายคลึงกับหลักการของปัจจุสมุปบาทในพุทธศาสนา ที่เชื่อว่าการเกิดขึ้นและการดับไปของสิ่งต่างๆ เป็นผลมาจากปัจจัยที่เชื่อมโยงกันและไม่สามารถแยกจากกันได้ ทั้งสองแนวคิดยังแตกต่างกันในมิติของจุดมุ่งหมาย ดาร์วินเน้นการอธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติและกระบวนการเปลี่ยนแปลงของสิ่งมีชีวิตในแง่มุมทางวิทยาศาสตร์ ในขณะที่พุทธปรัชญามุ่งที่จะชี้้นำการเข้าใจจิตวิญญาณและการหลุดพ้นจากวงจรของทุกข์ (สมุทัย) ผ่านการตระหนักรู้ถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดความทุกข์และการดำเนินชีวิตอย่างมีสติ เพื่อหลุดพ้นจากการเกิด-แก่-เจ็บ-ตาย โดยไม่ยึดติดกับความเป็นไปในโลกธรรมชาติเท่านั้น บทความนี้จึงได้นำเสนอการศึกษาที่มีความน่าสนใจในการเชื่อมโยงระหว่างวิทยาศาสตร์กับปรัชญา โดยเห็นได้ว่าแม้ทั้งสองระบบความคิดจะมีมุมมองที่แตกต่างกันในเชิงจุดมุ่งหมาย แต่ทั้งดาร์วินและพุทธปรัชญากลับมีความสอดคล้องกันในเรื่องของการมองชีวิตและจักรวาลเป็นระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงตามเหตุและปัจจัย จึงเปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสองแนวคิดที่อาจเป็นประโยชน์ในการเข้าใจชีวิตและจักรวาลในมุมมองที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กันยารัตน์ จันทะบงค์ และคณะ. (2021) พัฒนาการเกิดของมนุษย์ในอัคคัญญสูตร. *วารสารวิจัยพหุวัฒนธรรม* 8(1). 97-106.
- พระอัครเดช โชติญาโณ สารแสง. (2017). การใช้เหตุผลกับความเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดในพุทธปรัชญาเถรวาท. *กรมศาสนาออนไลน์*. หน้า 1-14. จาก <https://bpf.dra.go.th/tmp/guest/30da6faafa-09.pdf>
- วิสุทธิ ไปไม้ และ รังสิมา ตัณฑเลขุ. (2008). ชีวิตที่อุทิศให้กับทฤษฎีวิวัฒนาการ (2) ประวัติ ชีวิต และ ผลงานของนักธรรมชาติวิทยาผู้ยิ่งใหญ่ของโลกในศตวรรษที่ 19 เนื่องในโอกาสครบรอบ 200 ปี ชาลส์ ดาร์วิน และ 150 ปี ทฤษฎีวิวัฒนาการ. *BRT Magazine Online*. จาก [http://www1a.biotec.or.th/BRT/dmdocuments/Charles_Darwin\(2\).pdf](http://www1a.biotec.or.th/BRT/dmdocuments/Charles_Darwin(2).pdf)
- นิรันดร์ แสงพลสิทธิ์. (2023). วิเคราะห์แนวคิดเรื่องธรรมชาติของชาลส์ ดาร์วิน ผ่านมุมมองทางพระพุทธศาสนาเถรวาท. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา* 14(2), 229-241. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JBS/article/view/267239/178597>.
- Coyne, Jerry A. (2009). *Why Evolution is True*. Oxford: Oxford University Press. P: 17. ISBN: 978-0-19-923084-6.
- John van Wyhe. (2002). *The Complete Work of Charles Darwin Online*. จาก www.darwin-online.org.uk.